

Aita Gasteluzar'ek itz neurtuz egin zituen zenbait itzulpen

Maiz aipatu izan dut Orixe zenak beste izkuntzetan idatziak gurera biurtzen agertu zuen trebetasun arrigarria, batez ere itz neurtuz ari zenean. Ez diet lehen esanei oraingoan deus kendu nai, baiña, alaz ere, erakutsi nai nuke izan zituela bide orretan aitzin-gidari zaharrak. Ez dut esaten oei zorrik dienik, bai, ordea, ez zela bera bide orretan barrena aurrenik abiatu, ibillia zegoelako ordurako bidea.

Biurtzailleak izan dira antziñako euskal-idazlerik geienak, itzez-itz itzultzen zutenak edota besteren esanak oifiarri arturik bere gisara mintzatzen zirenak. Orrelakoak dira XVII-garren mendean Lapurdi'n bertsotan argitara ziren liburuak. Askatue-na, noski, eta berekoiena Etxeberri Ziburu'koa dugu, bere baitarik mintzatu baitzen sarritan, eredu jakiñik gabe. Agitz askatua izan zen ere Sara'ko Harizmendi, baiña ez ura bezain barkakizun, itzultzen ari zelakoan asmaketan jardun baitzuen geienbat, Andredena Mariaren Ofizioko itzak eman bearrean.

Beranduxeago agertu zen Aita Bernard Gasteluzar'en liburua, bere baitarik eta bestetarik ondu zuena: *Eguia catholicac salvamendu eternalaren equiteco necessario direnac* (Pau'en, 1686). Eta itzulien artean, ain zuzen ere, iru "prosa" datoz, Orixe'ren liburu ezagunean neurtitzetan euskeratuak agertzen direnak: *Lauda Sion salvatorem* (210-214 orr.), *Stabat Mater* (276-279) eta *Dies irae* (338-341). Irurak, ereduari datxekala, neurri be-rean biurtuak.

Ez dago zertan asi nor geiagokan. XVII-garren mendeko je-suita ark orduko oituren arabera itzuli zituen eta Orixe'k, berriz, oraingo legez. Eta bide berriak bide zahar biurtzen asi zaizki-gun ezkerok, ez du, noski, iñor izutuko Aita Gasteluzar'en izkerak.

Onen liburua bakan arkitzen da eta orrexegatik aldatu ditut onera iru "prosa" oriek, letraz-letra oraingo idazkerara itzulirik: uts larriren bat edo beste zuzentzea baizik ez dut egin.

Zerok esango duzute, irakurri ondoan, zer deritzezuen.

L. M.

Sakramendu Sainduaren gaiñean Saint Thomas

Doktoraren prosa

Lauda Sion Saluatorem

Eliza, zure artzaifia,
Salbatzaille, kapitaiña,
lauda zazu handizki.

Egiañagatik nahia,
laudatzeko jaun handia,
ez daikezu osoki.

Zure kanten materia
har zazu ogi bizia,
banketik gozoena.

Hau zuenean sakratu,
bera izan zen ofritu:
dohaiñik handiena.

Altxa zazu gora boza
eta zaite ungi goza
ogi hunen laudatzen.

Lehen eman ontasunak
hemen ditu Jesus jaunak
orai berriz berritzen.

Hemen errege berriak
Bazko zahar joan gustiak
berrietan trukutzen.

Itzal hutsa du egiak,
gau ilhuna iguzkiak
ondotikan segitzen.

Manatzen du Jesus jaunak
afaritan eman onak
ofrenda diotzogun.

Bere gorphutz sakratua
eta odol preziatua
konsekra diotzogun.

Odol saindu, du erraten,
arhoa dela egiten;
gorphutz saindu, ogia.

Eskuak eztu ukitzen,
begiek ez ezagutzen:
fedea da argia.

Akzident diferent hetan,
eta ez substanzietan
dago tresor handia.

Odola da kalitzean,
gorphutza ogi-ordean:
banatan, jaun handia.

Ezta gorphutza zathitzen,
odola ezta partitzen,
bañan daude osorik.

Millei zaie zerbitzatzen:
batek haiñbertze du hartzen,
deus ez gutiagorik.

Ogi bera dute onek
eta bera hobendunek
mahaiñ berean hartzen.

Bañan onek bizitzea,
gaxtoek heriotzea
differentki kausitzen.

Hostia denean hausten,
oso da Jesus egoten
parte ttipianean.

Figurak dire ukitzen,
gauzak ez tire guttitzen
bere estatu barnean.

Hau da haurren janharria,
hau aingeruen ogia
eta ez ozarrena.

Isaak hau zen gurutzatu,
bildots hau sakrifikatu,
hau da kristauen manna.

A, ogi egiazkoa,
artzain amudiokoa,
har gaitzatu grazian.

Arren iguzu indarra,
zure bisaia ederra
ikhusteko glorian.

O Jainko, puxant zarena,
gustiak dakizkitzuna,
zaren gure khoroa.

Zaren zeruko gorthean,
zure mahain ederrean,
gure bozkarioa.

HALA BIZ.

Ama Birjinaren auenak gurutzearen aitzinean, eskaraz

Stabat

Ama zegoen tristea,
kontenplatzean semea
habean itzatu.

Bihotz malenkoniosa,
triste eta dolorosa
dagaz zuen zaurthua.

A, zein hagitz zen tristetu
Birjina benedikatu,
haur eder haren ama.

Amaren doloratua,
ikhusirik penatua
semearen arima.

Andre hura aditzean
hain dolore borthitzean,
nor ezten tristetuko?

Ama doluz ikhustean
semearekin batean
nor ezten flakatuko?

Ikhusi zuen zaurthurik,
burreuek azotaturik,
salbatzaille emea.

Ikhusi habein hiltzen
eta penek erdiratzen
Jesus, bere semea.

Ama amudiozkoa,
izan duzun ondikoa
niri ere indazu.

Arima barrera harra,
bi begietan nigarra
eman diezadazu.

Bethe dazu, othoi, ama,
dolorez ene arima,
triste nadin zurekin.

Indazu su bihotzean,
Jesus Christo maitatzean
dagizudan atsegin.

Ama, gauza bat egizu:
gurutza diezadazu
semea bihotzean.

Har nazazu semearen,
enegatik hil denaren,
partale gurutzean.

Utz nazazu Jesus-ekiñ,
haren pena handiekiñ
egon nadiñ dolorez.

Egidazu garazia
zurekien, o Maria,
bizi nadiñ deithorez.

Arren Birjinen Birjina,
amarik den hoberena,
utz nazazu hiltzera.

Baï, egidazu fabore
laster dagidan nik ere
Jesus-en gurutzera.

Zilha nazazu zauriez,
sesi dolore gustiez,
aren amorekatik.

Haren odol sarraskiak
eta tromenta handiak
iasanen tut gogotik.

Iujearen aitzinean,
azkeneko egunean,
behar nauzu beiratu.

Semearen gurutzeaz,
odolaz, heriotzeaz,
behar nauzu salbatu.

Arma nazazu itzeez,
lantzaz eta arantzeez,
bizi nadiñ grazian.

Gero, hil eta munduan,
ediren nadiñ zeruan,
zurekien glorian.

HALA BIZ.

Dies irae Dies illa, &

Prosa

Mundua, Jujamenduan,
Egun kolerak minduan,
Herrauts egiñen da suan.

Nolako izialdura,
jausten denean mundura
Juje jauna jujatzera

Trunpeta jotzen denean,
hillak memento berean
bilduko tu aitzinean.

Harrituko da natura
ethortzean kreatura
tronuaren ingurura.

Izanen da liburua,
non baitaite markatua
bat-bederaren kontua.

Jaun jujea da jarriko
huts gustien jujatzeko:
ez-tu deusik barkhatuko.

Gaxoak zer dut erraren
benturaz baita izaren
justu dena salbaturen?

Erregerik handiena,
gustientzat hil çarena,
ez-nazazula kondemna

Orhoit zait e negatik
jautsi ziñela zerutik:
salba nazazu mundutik.

Unhatu ziñen lurrean
ene bilha gurutzean:
beira nazazu aldean

Bengantzen juje justua,
galdegiñ gabe kontua
indazu barkhamendua.

Bisaia zait ahalkatzen,
bekhatuek ikharatzen:
ez natzaitzu urrikaltzen?

Maria duzu salbatu,
ohoiñ onari barkhatu,
niri bihotza altxatu.

Arren indazu grazia,
paira su harrigarria
ez-dezadan, Jaun eztia.

Har nazazu eskuifian,
zure arthalde maitean,
eta ez utz ezkerrean.

Damnatuak bentzuturik,
su asprean hondaturik,
deit nazazu zeuretutik.

Galdez nago belhauriko
bihotza doluz hiltzeko,
a, noiz nazun salbatuko!

Eguna, hire illhuna,
pitztu gizon hobenduna
jujatuko den eguna.

Jesus, guziz amulsua,
barkhaturik bekhatua,
huni emozu zerua.

HALA BIZ.

